

Наталя Потривасва,
професор, д.е.н., професор кафедри обліку і оподаткування
Миколаївського національного аграрного університету, м. Миколаїв, Україна

Інга Пелипканич,
аспірант
Миколаївського національного аграрного університету, м. Миколаїв, Україна

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РІШЕННЯ В УПРАВЛІННІ ВІДТВОРЕННЯМ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ

Ключові слова: *основні фонди, інвестиції, відтворення, ефективність, управління.*

Keywords: *fixed assets, investments, reproduction, efficiency, management.*

Постійна зміна економічної та політичної ситуації створює більш жорсткі умови виживання сучасних суб'єктів господарювання, вимагаючи при цьому наявності ефективного управління життєвим циклом підприємства, а відповідно й інвестуванням простого і розширеного відтворення основного капіталу. Підприємство як будь-який соціально-економічний організм потребує постійного розвитку, зростання та оновлення, тільки в цьому випадку забезпечується його конкурентоспроможність.

Теоретичні та методологічні аспекти відбору та оцінки ефективності інвестиційних рішень знаходяться постійно у центрі уваги наукового світу [1-8]. Проте, слід відзначити, що питання вибору найбільш раціональних шляхів та етапів прийняття ефективного інвестиційного рішення щодо управління відтворенням основних засобів підприємства досліджені недостатньо, тому потребують подальших зусиль за напрямом розроблення нових пропозицій щодо підвищення їх якості та попередження можливих ризиків.

У сучасному світі управління підприємством може бути ефективним лише в тому випадку, коли враховуються принципи, що встановлюються відповідно до законів суспільного відтворення, та представляють собою відображення внутрішніх взаємозв'язків і взаємозалежностей системи. Всякий процес виробництва передбачає наявність взаємодіючих елементів – трудових ресурсів та засобів виробництва (засоби та предмети праці). Підгрунтя засобів праці господарюючих суб'єктів складають основні фонди (капітал, матеріалізований в будівлях, спорудах, верстатах, устаткуванні, функціонуючий в процесі виробництва значний період часу, який обслуговує декілька виробничих циклів). За умов застосування управлінського підходу до питання відтворювального процесу просте відтворення основних фондів являє собою відновлення їх корисності (продуктивність, витратність виробництва) до початкового рівня, тобто на момент придбання, причому відсутнє значне збільшення вартості основних фондів; розширене відтворення основних фондів являє собою збільшення їх корисності, зокрема за допомогою модернізації, до рівня вищого, ніж початковий (на момент придбання).

Для того, щоб відбувався постійний і планомірний процес відтворення основного капіталу необхідно здійснювати вплив на важелі управління системою і процесом відтворення, якими є інвестиційні процеси у відтворенні основних фондів підприємства, тобто необхідне прийняття ефективних інвестиційних рішень. З метою забезпечення ефективного управління інвестуванням відтворення основного капіталу підприємства в довгостроковій перспективі, потрібно підвищити інвестиційну привабливість самої аграрної галузі, для чого потрібна допомога держави. Основним кроком у зазначеному напрямку є створення більш досконалих і прозорих правил інвестиційної діяльності. Прийняття та реалізація ефективного інвестиційного рішення вимагає наявності професійних кадрів, відсутність яких ставить під загрозу виконання елементарних завдань або призводить до невиправданих перевитрат цінних ресурсів. Оскільки прийняття інвестиційних рішень здійснюється менеджерами, а реалізація на місцях – конкретними працівниками, порушення однієї з ланок ланцюга, його некомпетентність призведе просто до витіснення підприємства з ринку конкурентами, які вже мають в своєму розпорядженні кваліфіковані кадри.

Існують два основних способи залучення фахівців для повноцінної роботи підприємства: виховання власних професіоналів або залучення фахівців конкурентів. Необхідність використання досвіду професіоналів, зокрема, обумовлена і тим, щоб менеджер вмів визначити оптимальні джерела фінансування інвестиційних рішень.

Організована на сучасних підприємствах структура джерел фінансування інвестиційних рішень в питанні управління простим і розширеним відтворенням основних фондів за видами відтворення, на нашу думку, вимагає використання амортизації і частково власних коштів підприємства у вигляді прибутку, отриманого від його основної діяльності в якості джерел фінансування простого відтворення основних фондів. Джерелами фінансування розширеного відтворення основних фондів в сучасних умовах є лізинг, чистий прибуток в частині, яка не була виплачена у формі дивідендів власникам, довгострокові банківські кредити чи кошти, отримані від випуску цінних паперів (акцій та облігацій), цільове фінансування, а також – частково накопичення з амортизаційного фонду підприємства [9]. Напрямок амортизації на розширене відтворення основних фондів обумовлено специфікою її нарахування і витрачання: нараховується вона протягом усього нормативного терміну служби основних фондів, а необхідність у її витраті настає лише після фактичного їх вибуття, тому до моменту заміни з експлуатації зношених основних фондів нарахована амортизація може використовуватися як додаткове джерело фінансування інвестиційного рішення по розширеному відтворенню. Крім того, використання амортизації на розширене відтворення сприяє науково-технічному прогресу, в результаті чого деякі види основних фондів можуть дешевшати: в дію вводяться більш досконалі і більш продуктивні машини й устаткування. Отже, враховуючи цілі підприємства щодо простого і розширеного відтворення

основних фондів необхідно визначити оптимальні джерела фінансування інвестиційного рішення.

Як за розширеного відтворення, так і простого безпосередньо сам вибір джерела фінансування інвестиційного рішення є, на нашу думку, найбільш важливим управлінським рішенням. Однак визначення оптимальних джерел фінансування інвестиційних рішень недостатньо, необхідно в процесі їх використання забезпечити ефективно інвестиційне рішення, для чого дане рішення повинно прийматися з дотриманням послідовності етапів його реалізації.

Досвід провідних й успішних вітчизняних та зарубіжних підприємств переконує, що прийняття інвестиційного рішення може здійснюватися поетапно, а саме: 1) збір інформації; 2) ухвалення рішення; 3) забезпечення виконання рішення.

На першому етапі прийняття інвестиційного рішення відбувається найбільш трудомістка частина роботи, коли фахівці визначають, в якій частині потребує фінансування відтворення основних фондів підприємства. На стадії формулювання проблеми проходить масштабна робота зі збору інформації, порівняння ситуації із заздальгідь запланованою і кінцеве визначення напрямку інвестування у відтворення основних фондів підприємства. В даному випадку визначальне значення має точність зібраної інформації, оскільки вона вплине на кінцеве рішення інвестування.

Другий етап включає в себе безпосередньо створення інвестиційних і відтворювальних моделей, визначення альтернативних інвестиційних рішень і вибір рішення або рішень, які необхідно реалізувати. Рішення даної проблеми здійснюється за допомогою оцінки ефективності альтернативних інвестиційних рішень: методами багатокритеріального вибору альтернатив та методами прийняття рішень в умовах ризику і невизначеності.

Заключний етап прийняття рішення щодо інвестування відтворення основного капіталу підприємства є найскладнішим для реалізації. Сам етап включає в себе дві важливі і взаємозалежні складові забезпечення реалізації інвестиційного рішення: фінансове і адміністративне.

Адміністративне забезпечення реалізації інвестиційного рішення є відображенням управлінської волі, що виявляється, наприклад, підписаними наказами та іншими необхідними документами адміністративного характеру.

Фінансове забезпечення передбачає наявність достатнього обсягу активів для реалізації інвестиційного рішення на практиці. Саме в частині фінансового забезпечення може критися загроза для відтворення основного капіталу підприємства, оскільки ця частина третього етапу прийняття рішення виконується недостатньою мірою, або не виконується взагалі. Відтворення повинно бути комплексним, з відповідним інвестуванням відтворення нематеріальної частини основних виробничих фондів.

Слід зауважити, що на практиці і в промисловості, і сільському господарстві внаслідок відсутності комплексного підходу до вирішення загальної проблеми на інвестування відтворення основного капіталу

витрачається не тільки недостатня кількість коштів, а й спрямовуються вони на одну окрему матеріальну або нематеріальну складову. В українській економіці попит на інвестиції, на превеликий жаль, значно перевищує їх пропозицію, що в ринкових умовах призводить до їх високої вартості [1]. Так, позичкові інвестиції (банківський, комерційний кредити, лізинг) сьогодні здебільшого є не вигідними для сільського господарства, оскільки у більшості випадків вони короткострокові й надзвичайно дорогі. Виходячи з обмеженості внутрішніх ресурсів, найбільш привабливим джерелом ресурсного забезпечення сільського господарства можуть бути іноземні інвестиції. Проте відсутність життєздатних виробничих механізмів поряд з низьким рівнем ліквідності більшої частини підприємств аграрного сектора створюють значні перешкоди для цього.

Основним напрямком інтегрування АПК України у світову економіку, на наш погляд, слід вважати створення спільних підприємств, що дає можливість більш інтенсивно залучати іноземний капітал, значно зміцнюючи регіональну економіку.

Застосування управлінського підходу у процесі інвестування відтворення основного капіталу підприємства дозволяє прийняти ефективне інвестиційне рішення, яке проводиться в декілька етапів з відповідним методичним забезпеченням. Врахування об'єктивних та суб'єктивних факторів впливу на ефективність інвестиційного рішення сприятиме уникненню складнощів в управлінні відтворенням основних фондів на довгостроковий період. Вибір джерела фінансування інвестиційного проекту є найбільш важливим управлінським рішенням.

Отже, рішення щодо відтворення основного капіталу підприємства повинно бути комплексним й спрямовуватися як на матеріальну, так і на нематеріальну їх складову. Управлінське рішення вважається ефективним у разі спрямування його на досягнення ресурсної результативності, отриманої за підсумками розробки і реалізації інвестиційних рішень, де в якості ресурсів можуть виступати фінансово-матеріальні вкладення, кваліфікований персонал тощо. Саме для цього потрібне прийняття і реалізація даних рішень кваліфікованими кадрами за умови дотримання послідовності етапів, включаючи збір інформації, ухвалення рішення та забезпечення ефективного виконання інвестиційного рішення.

Список використаних джерел

1. Бурбан О. В., Кривов'язок І. В. Вплив турбулентності зовнішнього середовища на прийняття інвестиційних рішень. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 27(1). С. 29–33.
2. Гайдай Г. Г. Інвестиційний потенціал як основа формування комплексу стратегічних інвестиційних рішень. Економіка та управління на транспорті. 2018. Вип. 6. С. 106–112.
3. Козловський А. Т. Практичні аспекти використання імітаційного моделювання у ході прийняття рішення щодо реалізації інвестиційних проєктів

на молокопереробних підприємствах. *Інноваційна економіка*. 2017. № 3–4. С. 232–237.

4. Малихіна О. М., Іщенко Т. М., Савчук Т. В., Петренко Г. С. Особливості індикації бізнес-процесів у динамічних системах: перспективи інвестиційних рішень в сучасному будівельному девелопменті. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2020. № 1. С. 42–49.

5. Мареха І. С. Інноваційні підходи до обґрунтування інвестиційних рішень у сфері сільськогосподарського землекористування на основі еколого-економічної оцінки якості інвестицій. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 4. С. 338–345.

6. Потриваєва Н. В., Козаченко Л. А. Лізинг на ринку фінансових послуг України: формування та тенденції сучасного розвитку. *Ринок фінансових послуг: погляд у майбутнє: монографія / колектив авторів*. Київ: ФОП Ямчинський О. В., 2019. С.381–398.

7. Сіренко Н. М., Мікуляк К. А. Інвестиційна складова розвитку аграрного сектора та його фінансове забезпечення у ринковому середовищі. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2019. Вип.3(103). С.20–27. [https://doi: 10.31521/2313-092X/2020-3\(103\)-3](https://doi.org/10.31521/2313-092X/2020-3(103)-3).

8. Шибанін В. С., Новіков О. Є., Карпенко М. Д. Обґрунтування доцільності запровадження дощувального зрошення в сучасних умовах. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2020. Вип.1(105). С.4–10. [https://doi: 10.31521/2313-092X/2020-1\(105\)-1](https://doi.org/10.31521/2313-092X/2020-1(105)-1).

9. Klochan V., Klochan I. Improvement of the mechanism of state regulation of investment in the innovative development of the agrarian sector. *Baltic Journal of economic studies*, 2018. Vol. 4. No. 2. P.99–105. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-2-99-105>.